

پژوهش‌های حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۷

هزار و سیصد و نود و چهار - تیرم سال اول

۵	• تنش میان مدیریت متقله‌های و جهانی در پیشگیری و سرکوب اعمال غیرقانونی در دریاها چشمید مستز - مسود علیزاده - شهرام زر نشان
۲۱	• نظام حقوقی حاکم بر جانشینی تعهدات در ادغام شرکت‌های تجاری یهرام حسن‌زاده
۴۳	• تخصیص صلاحیت تفتیتی مجلس شورای اسلامی در نظم اساسی ایران چواد تقی‌زاده - فاطمه سمیعان
۶۳	• مطالعه تطبیقی سیاست جنایی تفتیتی ایران با کتوانسیون مریدا در مبارزه با فساد مالی و تحولات آن محمد باقری کمارطیا
۹۳	• نظام نرم افزارهای متن باز سیدمحسن طلوع - جعفر نظام‌الملکی
۱۱۱	• مشروعیت توسل به زور در قبال دزدان دریایی سواحل سومالی زکبه تقی‌زاده
۱۶۵	• رویه حاکم بر حقوق استرداد مجرمین: مطالعه موردی: پرونده جولیان آسانژ فرید آزادبخت - مهدی ثنائی‌منش
۲۰۲	• ساختار و عملکرد دیوان آفریقایی حقوق بشر سیدبامر ضیایی - سائق جعفرزاده دربی
۱۷۵	• حقوق روشن در دریای سیاه: انعطاف و قابلیت پیش‌بینی معیارهای تحدید حدود مرزهای دریایی در رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد رومانی - آکراین (۲۰۰۹) چشمید منقاری
۲۰۱	• یک جدال حقوقی تمام عیار: ایتالیا علیه دیوان بین‌المللی دادگستری فراز شهلائی

http://jlr.sdil.ac.ir/article_32124.html

نظام نرم‌افزارهای متن باز

سیدمحسن طلوع*

جعفر نظام‌الملکی**

چکیده

نظام متن باز رویکردی استبرای حمایت از توسعه و گسترش آزاد نرم‌افزارها که در پایان دهه ۱۹۹۰ در واکنش به ایجاد انحصار در زمینه تولید نرم‌افزار در تقابل با نظام مالکیت فکری مطرح شد. انتقال آزاد کدمبداً همراه با نرم‌افزار و امکان توزیع، اصلاح و بازتوزیع آزادانه نسخه اصلاح شده از اصول اساسی این رویکرد است. اصول ده‌گانه حاکم بر نظام متن باز در تقابل با اصول و قواعد حاکم بر نظام حقوق مالکیت فکری قرار دارد. لیسانس‌های دانشگاهی، متقابل و استاندارد از پرکاربردترین لیسانس‌های متن بازند. امکان بهره‌برداری تجاری از نرم‌افزار در قالب لیسانس‌های متن باز در اصول رویکرد متن باز پیش‌بینی شده است. مزایای نظام متن باز در زمینه حمایت از نرم‌افزارها، اصلاح نظام حقوق مالکیت فکری تحت تأثیر اصول متن باز را ضروری می‌سازد.

کلید واژه‌ها:

متن باز، مالکیت فکری، نظام، کدمبداً، لیسانس، طبقه‌بندی، JEL: K39, L86, O34.

مقدمه

متن باز اصطلاحی است که اشاره به آزادی دسترسی به دانش اولیه یک محصول یا فرایند دارد. ایده این رویکرد اگرچه قبل از نرم‌افزار در برخی از زمینه‌ها مطرح بود، اما بعد از پیدایش اینترنت نخستین بار به صورت نظام‌مند در قالب طرحی برای حمایت از نرم‌افزارها ارائه شد.

تا پیش از دهه ۱۹۹۰ نرم‌افزارها در قالب حقوق مالکیت فکری حمایت می‌شدند، اما با سرعت گرفتن رشد نرم‌افزارها در بستر اینترنت در پایان این دهه نظام متن باز به عنوان یک مدل حمایتی از نرم‌افزارها بر اساس ضرورت مقابله با ایجاد انحصار در صنعت تولید نرم‌افزار در جهت توسعه و تکامل نرم‌افزارها، شکل گرفت.

اصول نرم‌افزارهای متن باز به وسیله بنیاد متن باز برای یکپارچه‌سازی نرم‌افزارهای متن باز در سراسر دنیا تدوین شد. این اصول بیانگر نحوه جدیدی از مبادلات نرم‌افزاری است که به صراحت با برخی از اصول حقوق مالکیت فکری از جمله حق انحصاری بهره‌برداری و عدم دسترسی مجوزگیرنده به کد مبدأ مغایرت دارد.

از جمله این اصول، آزادی دسترسی به کد مبدأ و انتقال آن همراه با نرم‌افزار، آزادی اصلاح و توزیع نرم‌افزار و امکان ایجاد آثار مشتق از نرم‌افزار است. البته خلاف تصور ابتدایی که از این نوع نرم‌افزارها وجود دارد، نرم‌افزارهای متن باز قابلیت استفاده تجاری دارند و این امر نیز به صراحت در اصول این نظام مورد تأکید قرار گرفته است. نظام متن باز از منظر حمایت از نرم‌افزارها دارای مزایای معتنا بهی است.

رشد سریع این نرم‌افزارها در سراسر جهان به ویژه استقبال گسترده کشورهای در حال توسعه از این نرم‌افزارها و عدم پژوهش کافی در این زمینه در منابع فارسی، رسیدگی و پژوهش در این موضوع را ضروری ساخته است؛ بر این مبنا در مقاله حاضر درصدد بررسی نظام متن باز برآمده‌ایم.

در این راستا پس از تعریف مفاهیم اولیه، ارائه تاریخچه این نظام، تبیین اصول متن باز و موارد مغایرت آن با نظام حقوق مالکیت فکری، کارکرد تجاری و علل مقبولیت آن را بررسی می‌نماییم. در نهایت مزایای حمایت از نرم‌افزار در نظام متن باز را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

۱. مفاهیم

۱-۱. نظام متن باز^۱

نظام متن باز نظام مبتنی بر مجموعه استانداردهایی است که به منظور دسترسی آزاد به «کد مبدأ»^۲ نرم‌افزار و ایجاد حق اصلاح و انتشار مجدد آنها در جهت توسعه و ارتقای نرم‌افزارهای کامپیوتری، تدوین و تکامل یافته‌اند.^{۳ و ۴}

۱-۲. نرم‌افزار متن باز^۵

بنابر آنچه در تعریف نظام متن باز گذشت، نرم‌افزار متن باز، نوعی از نرم‌افزار است که در هنگام عرضه، کد مبدأ در دسترس عموم قرار گرفته و عموم افراد را در کپی برداری و اصلاح و تکثیر مجدد رایگان نرم‌افزار و کد مبدأ آزاد می‌گذارد. البته این به معنای رایگان بودن این نرم‌افزارها نیست، بلکه می‌توان در قبال توزیع، ارائه خدمات و آثار مشتق شده از این گونه نرم‌افزارها از کاربران مبلغی را دریافت نمود؛^۶ در نتیجه می‌توان گفت با وجود اینکه اکثر نرم‌افزارهای متن باز رایگان‌اند، اما تمرکز این رویکرد بر دسترسی آزاد به کد مبدأ و انتقال رایگان آن است نه قیمت رایگان نرم‌افزار. از جمله نرم‌افزارهایی که تحت این لیسانس ایجاد شده‌اند می‌توان به سیستم عامل لینوکس،^۷ مرورگر موزیلا،^۸ وب سرور آپاچی^۹ اشاره کرد.^{۱۰}

1. Open Source System

۲. برای تعریف این واژه نک: ۳-۱ کد مبدأ در همین بخش.

3. EINHORN, 2003-2004,30

۴. چنان که از تعریف متن باز برمی‌آید و همچنین با توجه به واقعیت تاریخی این نظام، چنین رویکردی به صورت نهضت متن باز اساساً و بدو در زمینه نرم‌افزارها مطرح شده است و طرح آن در دیگر زمینه‌ها جنبه فرعی داشته و بالتبع و تحت تأثیر این نهضت بوده است. برای بررسی بیشتر تأثیر این رویکرد در دیگر شاخه‌های علم و فناوری می‌توان به سایتها و مطالب زیر مراجعه کرد:

-http://www.dmoz.org/Computers/Systems/Handhelds/Open_Source/Simputer/

- http://alfredo.octavio.net/soft_drink_formula.pdf

-<http://nciia.org/sites/default/files/features/conference/2012/papers/Pearce-Babasola-Andrews-queensu.pdf>

5. Open source software

6. El-Kassas, 2005,1-10

7. Linux operating system

8. Mozilla Firefox web browser

9. Apache HTTP web server

۱۰. امروزه بیش از ۳۰۰ هزار نرم‌افزار متن باز مورد استفاده کاربران کامپیوتر است. برای اطلاع بیشتر از آخرین فهرست محصولات این نرم‌افزارها به سایت <http://sourceforge.net> مراجعه نمایید.

نرم‌افزار متن باز از مشترکات عمومی نمی‌شود،^۱ زیرا در مورد نرم‌افزارهایی که در زمره مشترکات عمومی‌اند، صاحب حق از حقوق مادی خود صرف‌نظر کرده یا مدت زمان حمایت قانونی از حقوق مادی وی به پایان رسیده است، در نتیجه نرم‌افزار در حوزه مشترکات عمومی قرار گرفته و استفاده از آن نیازمند کسب هیچ‌گونه مجوزی نیست؛ در حالی که نرم‌افزارهای متن باز جزء اموال و دارایی پدیدآورنده محسوب شده و استفاده از آن مستلزم اخذ مجوز از صاحب حق است.^۲

همچنین نرم‌افزارهای متن باز با نرم‌افزارهای آزاد^۳ و نرم‌افزارهای رایگان^۴ تفاوت دارند. تفاوت با نرم‌افزارهای آزاد به تاریخچه این دو رویکرد باز می‌گردد. در ابتدا تصور می‌شد نرم‌افزارهای آزاد رایگان‌اند، بنابراین شرکت‌ها و تولیدکنندگانی که در زمینه نرم‌افزار فعالیت تجاری داشتند از این نوع نرم‌افزارها چندان استقبال نمی‌نمودند؛ در این میان ایده نرم‌افزارهای متن باز برای رفع این تصور و امکان تجاری‌سازی نرم‌افزارهایی مطرح شد که دسترسی به کد مبدأ آنها آزاد بود.^۵ تفاوت نرم‌افزار رایگان با نرم‌افزار متن باز نیز از دو جنبه است:^۶ نرم‌افزار رایگان همان‌طور که از اسمش پیداست رایگان است.

۲. دسترسی به کد مبدأ در نرم‌افزار رایگان ممکن نیست.

۳-۱. کد مبدأ^۷

کد مبدأ عبارت است از مجموعه کدهایی که متضمن ساختار و کیفیت کارکرد نرم‌افزار است؛ به عبارت دیگر کد مبدأ همان دانش اولیه ایجاد نرم‌افزار است. این کد به زبان ریاضی نوشته می‌شود به نحوی که مستقیم با کامپیوتر قابل اجرا نیست؛ در نتیجه برای تبدیل کد مبدأ به زبانی که با کامپیوتر قابل اجرا باشد باید کد مبدأ به وسیله نرم‌افزار مترجم^۸ به کدهای دودویی (صفر و یک) تبدیل شود، تا برنامه را کامپیوتر شناخته و اجرا

1. Open source is not public domain

2. Pearson, 2000, 153.

3. Free Software

4. Freeware

۵. گفته می‌شود این رویکرد به مرور اصلاح شد و در اصول اصلاح شده امروزه جریان نرم‌افزارهای آزاد امکان استفاده تجاری نیز در نظر گرفته شده است. برای مطالعه بیشتر پیرامون سیر تکامل و اصلاح جریان نرم‌افزارهای آزاد به سایت این نهضت به نشانی زیر مراجعه نمایید:

<http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>

6. <http://www.gnu.org/philosophy/words-to-avoid.html>

7. source code

8. Compiler

کند. شکل ترجمه شده متن برنامه با نرم‌افزار مترجم را که مستقیم به وسیله کامپیوتر قابل اجراست، کد مقصد^۱ گویند.^۲

۲. پیشینه نظام متن باز

پیشینه نظام نرم‌افزاری متن باز به مدت زمانی نه چندان طولانی یعنی بعد از پیدایش اینترنت برمی‌گردد. در سال ۱۹۶۹ آژانس تحقیقات پیشرفته دفاعی امریکا^۳ اولین شبکه پُر سرعت کامپیوتری^۴ بین قاره‌ای را جهت تحقیقات دفاعی این کشور تأسیس نمود. این شبکه به سرعت صدها دانشگاه و آزمایشگاه‌های تحقیقاتی را به یکدیگر متصل نمود و روزبه‌روز گسترده‌تر شد. رشد سریع این شبکه شالوده و زیربنای اینترنت را ایجاد نمود. پس از پیدایش اینترنت، هکرها^۵ توانستند با هزینه کمتر و سرعت و گستره بیشتر به تبادل کد مبداء نرم‌افزار و ارتقای آنها بپردازند، این روش به سرعت مورد اتخاذ دیگر کاربران اینترنت نیز قرار گرفت و به یک عرف در بین هکرها تبدیل شد.

در ابتدا نرم‌افزارها دارای این حد از تنوع نبودند. اگر شخصی به نرم‌افزاری نیاز داشت یا باید خود آن را طراحی می‌نمود یا اینکه آن را سفارش می‌داد. جریان گسترش نرم‌افزارها بیشتر در دانشگاه‌ها و آزمایشگاه‌های تحقیقاتی و در سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۷۰ به وقوع پیوست. به تدریج پژوهشگران دریافتند تبادل رایگان نرم‌افزارهایی که آنها نوشته یا اصلاح و ارتقا داده‌اند، بخشی از فرهنگ پژوهشی آنها شده است.

فرهنگ مذکور چند سال بعد از سوی آزمایشگاه تحقیقاتی هوش مصنوعی ام آی تی^۶ به چالش بزرگی کشیده شد، به این ترتیب که این پژوهشکده برای قسمتی از نرم‌افزارهای خود که به دست برنامه‌نویسان این پژوهشکده طراحی شده بود، پروانه استفاده تجاری دریافت نموده و آنها را به فروش رساند. این رویکرد کم‌کم استفاده تجاری، رقابت، حفظ اسرار تجاری و ایده‌های نرم‌افزاری را فراهم نمود. این چنین روند نظام‌مند شدن حقوق مالکیت فکری از منظر حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزار افزایش یافت.^۷

1. Object code

2. Krogh & Hippel, 2003, 1150.

3. US Defense Advanced Research Project Agency (DARPA).

4. The Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET).

۵. هکر واژه‌ای است با بار معنایی مثبت در فرهنگ نرم‌افزاری متن باز که به برنامه‌نویسان ماهر و با تجربه اطلاق می‌گردد.

6. MIT's Artificial Intelligence Laboratory

7. Ibid

در سال ۱۹۸۰ ریچارد استالمن^۱ در واکنش به انحصاری شدن بازار نرم‌افزار با الگوی مبتنی بر نظام مالکیت فکری، اصول کپی رایت را در حمایت از نرم‌افزارها مورد اعتراض قرار داد. استالمن - که پدر نهضت نرم‌افزار متن باز شناخته می‌شود - با این استدلال که نرم‌افزار مانند علم است و رشد و توسعه آن در گرو انتشار و تحقیق آزادانه روی آن است، اصول خود را در قالب لیسانس مطرح نمود. این لیسانس که با عنوان «جی پی ال»^۲ معرفی شد، به مرور با استقبال زیادی مواجه گردید تا حدی که در اینترنت نرم‌افزارهای زیادی در قالب این لیسانس انتشار یافتند. به دنبال این استقبال گسترده نظریه نرم‌افزارهای آزاد^۳ مطرح شد.

همان‌طور که پیشتر گفته شد به دلیل عدم پاسخگویی نیاز فعالان تجاری در زمینه نرم‌افزار، نظریه پردازان این رویکرد را بر آن داشت تا در سال ۱۹۹۷ بنیاد نرم‌افزارهای متن باز را تأسیس کنند. این بنیاد برای نظام‌مند ساختن نرم‌افزارهای متن باز اصولی را ارائه کرد که به سرعت مورد اتخاذ برنامه‌نویسان قرار گرفت و نرم‌افزارهای زیادی بر طبق آن اصول ایجاد شدند. متعاقب تولید نرم‌افزارهای متن باز لیسانس‌های بسیاری از طرف پدیدآورندگان نرم‌افزارها صادر شد که برخی به دلیل تکرار استفاده زیاد از آنها به لیسانس‌های نمونه یا الگو تبدیل شدند. امروزه نرم‌افزارها و لیسانس‌های متن باز جایگاه اختصاصی را در صنعت نرم‌افزار به خود اختصاص داده‌اند و روزانه میلیون‌ها نرم‌افزار متن باز در حال استفاده در سراسر دنیا است.^۴

۳. اصول نظام متن باز

بنیاد متن باز^۵ در بدو شکل‌گیری خود، با ارائه اصولی برای یکپارچه‌سازی نرم‌افزارهای متن باز خط‌مشی جاری در این نظام را قاعده‌مند ساخت. بر مبنای صرف دسترسی آزاد به کد مبدأ، نرم‌افزار را در ردیف نرم‌افزارهای متن باز قرار نمی‌داد و اصول مذکور برای نیل به این

1. Richard Stallman

۲. General Public license (GPL): برای توضیح بیشتر این لیسانس نک: ۲-۳-۲ لیسانس متقابل در همین مقاله.

۳. Free Software: اصول این رویکرد در ابتدا شفاف به نظر نمی‌رسید نتیجه برای تجارت مناسب نبود. برای مطالعه بیشتر در این زمینه نک:

-Open source-the death of PROPRIETARY SYSTEMS? Hilary E Pearson. 151. ISSN20.00\$/3649/00 0267
2000 ©Elsevier Science Ltd. All rights reserved.

-Special issue on open source software development. Georg von Krogh. Eric von Hippel. 1151.

4. Pearson, 2000, 153.

5. Open Source Initiative

مقصود با رعایت شروطی در لیسانس نرم‌افزار الزامی شد. این اصول که در ۱۰ مورد احصاء شدند، به سرعت در سراسر دنیا مورد اتخاذ برنامه‌نویسان قرار گرفتند و امروزه رعایت آنها برای تولید نرم‌افزار متن باز یک امر تخلف‌ناپذیر است. این اصول عبارت‌اند از:

۱. **توزیع مجدد آزاد:**^۱ این تصور که نرم‌افزار متن باز الزاماً رایگان است تصوری نادرست است، زیرا شاید در قبال توزیع آثار اصلاح شده و خدمات نرم‌افزار متن باز از مشتری هزینه دریافت نماید؛^۲ با این وجود حق توزیع نرم‌افزار و دسترسی به کد مبدأ در این نرم‌افزارها کاملاً آزاد بوده و لیسانس نرم‌افزار تحت هیچ شرطی نمی‌تواند آنها را محدود کند.

۲. **دسترسی آزاد به کد مبدأ:** نرم‌افزار باید شامل کد مبدأ بوده و توزیع آن نیز آزاد باشد. در صورتی که نرم‌افزار با کد مبدأ خود تکثیر نشود، باید امکان دسترسی مجانی و بدون هزینه به کد مبدأ را برای کاربران فراهم نمود. گذاشتن کد مبدأهایی با زبان نامفهوم و رمزی به صورت عمدی ممنوع است.

۳. **اجازه گرفتن آثار مشتق:**^۳ لیسانس نرم‌افزار متن باز باید اجازه اصلاح نرم‌افزار و گرفتن آثار مشتق را از آن بدهد. همچنین این لیسانس باید اجازه انتشار آثار مشتق با همان عنوان را نیز بدهد. مجوزدهنده نمی‌تواند هیچ‌گونه هزینه‌ای را برای ایجاد و توزیع آثار مشتق درخواست کند. همچنین وی نمی‌تواند نوع و خصوصیات آثار مشتق را مشروط و محدود نماید.

۴. **تمامیت کد مبدأ پدیدآورنده نرم‌افزار:**^۴ لیسانس نرم‌افزار می‌تواند کد مبدأ را از تغییر حفظ کند به این شرط که کد مبدأ را همراه با فایل پیچ^۵ در نرم‌افزار قرار دهد.

۵. **عدم تبعیض علیه شخص یا گروهی:**^۶ برای به حداکثر رساندن کارایی این نوع نرم‌افزارها باید شرایط مقرر در لیسانس به گونه‌ای باشد که حداکثر افراد ممکن امکان دسترسی به نرم‌افزار را داشته باشند. به این ترتیب یکی از ملاک‌های نرم‌افزار متن باز عدم استثنای افراد یا گروهی خاص از دسترسی به نرم‌افزار است.

1. Free Redistribution

2. El-Kassas, 2005, 1-10.

3. Derived Works

4. Integrity of the Author's Source Code

۵. Patchfiles: این فایل امکان تغییر و پاسخ به نیازهای پیش‌بینی نشده رادر نرم‌افزار فراهم می‌آورد. نک: هیأت مؤلفان و ویراستاران انتشارات میکروسافت، فرهنگ تشریحی اصطلاحات کامپیوتری میکروسافت، ترجمه فرهاد قلی‌زاده نوری (تهران: کانون نشر علوم، ۱۳۸۹، ویرایش پنجم)، ۵۵۹

6. No Discrimination against Persons or Groups.

۶. عدم تبعیض استفاده در زمینه مشخص^۱: بر مبنای اصول نظام متن بازگنجاندن شروطی در لیسانس برای محدود کردن استفاده از نرم‌افزار ممنوع است. بنابراین باید شرایط مقرر در لیسانس به گونه‌ای باشد که امکان استفاده از نرم‌افزار در زمینه خاصی مانند استفاده تجاری در آن منع نشود.

۷. انتشار یکسان لیسانس: حقوق لیسانس باید برای تمام کاربران آن نرم‌افزار به نحو یکسان اعمال شود، در نتیجه نباید دسترسی برخی از کاربران را از امتیازهای لیسانس مشروط یا محدود نمود. هدف از وضع این شرط جلوگیری از محدود نمودن دسترسی به نرم‌افزار از طرق غیرمستقیم است.

۸. نرم‌افزار متن در محیط‌های دیگر^۲: یک متن باید بتواند در بیش از یک محیط مورد استفاده قرار گیرد و نباید به اجرا در یک مجموعه محدود شده باشد

۹. نرم‌افزار متن باز نباید دیگر نرم‌افزارها را محدود کند^۳: به عنوان مثال اگر نرم‌افزار متن باز به عنوان عنصری از یک مجموعه، در کنار دیگر نرم‌افزارها به کار گرفته شود، نباید آنها را محدود به وجود این شرط نماید که حتماً از نوع نرم‌افزار متن باز باشند.

۱۰. لیسانس باید به لحاظ فناوری بی‌طرف باشد^۴: لیسانس نرم‌افزار نباید فناوری یا نرم‌افزار خاصی را برای استفاده، نسبت به موارد مشابه بی‌جهت مقدم دارد.

۴. مغایرت اصول متن باز با اصول وقواعد مالکیت فکری

نظام نرم‌افزاری متن باز با مبانی اولیه و ساختار نظام حقوق مالکیت فکری ناسازگار است. در ذیل به برخی از مهم‌ترین موارد تقابل این دو اشاره می‌نماییم:

۱. حقوق مالکیت فکری حقوق انحصاری بوده و متضمن حق منع دیگران نسبت به بهره‌برداری از اثر است، در حالی که به طور اساسی نظام نرم‌افزاری متن باز تکامل نرم‌افزار را از طریق دسترسی رایگان دیگران به کد مبدأ نرم‌افزار و تغییر و ارتقای بدون اجازه نرم‌افزار - که جملگی مصداق بهره‌برداری دیگران از نرم‌افزار است - دنبال می‌نماید. شاید با توجه به همین واقعیت بوده است که یکی از ویژگی‌های اساسی مدل نرم‌افزارهای متن باز را فقدان اتکا بر حقوق مالکیت فکری

1. No Discrimination Against Fields of Endeavor.

2. License Must Not Be Specific to a Product.

3. License Must Not Restrict Other Software.

4. License Must Be Technology-Neutral.

به عنوان وسیله‌ای برای دستیابی به ارزش مناسب تکنولوژی‌های به کار رفته در نرم‌افزار دانسته‌اند.^۱

۲. با توجه به ماهیت بهره‌برداری انحصاری از آثار فکری در حقوق مالکیت فکری چه آنجا که خود پدیدآورنده از اثر فکری بهره‌برداری می‌کند و چه آنجا که بهره‌برداری آن را به دیگران واگذار می‌نماید، نوع بهره‌برداری مستلزم محرمانه ماندن چگونگی ساخت و ایجاد اثر فکری و دانش اولیه موجود در این زمینه است. این امر به ویژه در حوزه حقوق مالکیت صنعتی که ماهیت تجاری و صنعتی دارد، مطرح است. با توجه به واقعیت مذکور تعهد به رازداری و محرمانگی به عنوان یکی از تعهدات انتقال گیرنده در قراردادهای لیسانس یکی از اصول حقوق مالکیت فکری است.^۲

در قراردادهای لیسانس نرم‌افزار نیز با لحاظ واقعیات مذکور و اینکه ارزش واقعی نرم‌افزارها به ابداعات و ابتکارهایی است که در تولید آنها به کار رفته است، تعهد به محرمانگی یکی از تعهدات انتقال گیرنده است.^۳ این در حالی است که توزیع کد مبدأ (دانش اولیه ساخت نرم‌افزار) به همراه نرم‌افزار و عدم امکان محدود کردن آن یکی از اصول اساسی لیسانس نرم‌افزارهای متن باز است.^۴

۳. در نظام نرم‌افزار متن باز اصل توزیع کد مبدأ به همراه نرم‌افزار^۵ - که تغییر در نرم‌افزار را ممکن می‌سازد - از یک سو و اصل آزادی تغییر و ارتقای نرم‌افزار بدون نیاز به کسب اجازه از پدیدآورنده اولیه^۶ اثر^۷ از سوی دیگر هرچه بیشتر لطمه به حق تمامیت اثر^۸ را زمینه‌سازی می‌نماید. در واقع حفظ تمامیت اثر و رعایت حق احترام به اثر در نظام متن باز به حفظ تمامیت کد مبدأ محدود می‌شود،^۹ در حالی که حق تمامیت اثر به عنوان یکی از حقوق معنوی پدیدآورنده در نظام حقوق مالکیت فکری^{۱۰} ناظر به اثر به عنوان یک کل بوده و تمامی اجزا و عناصر اثر را در برمی‌گیرد.

1. Mann, 2006, 2.

۲. صفری، پیشین، ۸۱ و نیز: صابری، پیشین، ۱۵۰.

۳. زرکلام، پیشین، ۳۰۰ و نیز: صادقی نشاط، پیشین، ۲۶۱.

۴. نک: ۲-۲ اصل دوم در بخش اصول نرم‌افزار، نرم‌افزارهای متن باز در همین مقاله.

۵. اصل دوم اصول نرم‌افزارهای متن باز.

۶. اصل سوم اصول نرم‌افزارهای متن باز.

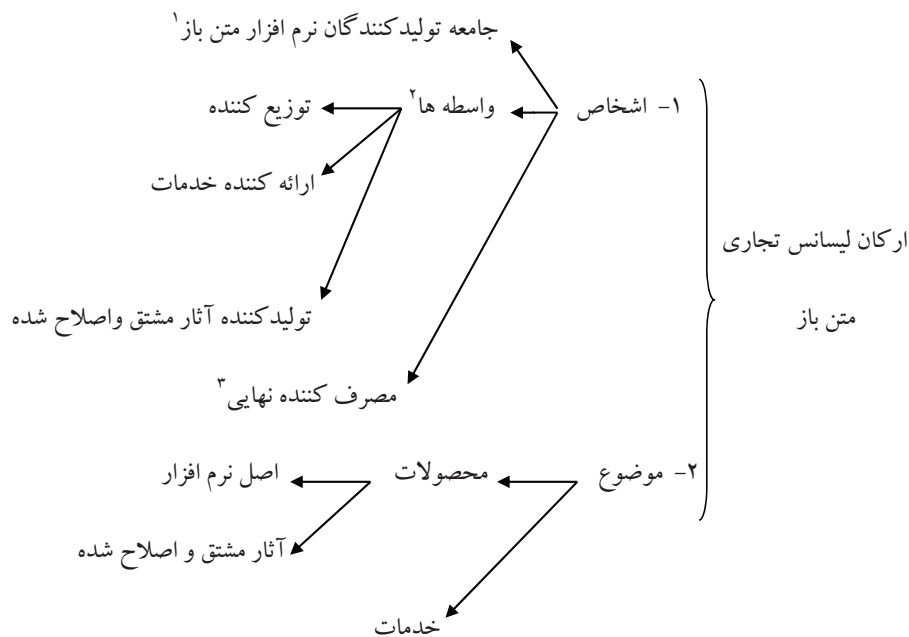
۷. نک: زرکلام، پیشین، ۱۱۸.

۸. اصل چهارم اصول نرم‌افزارهای متن باز.

۹. صادقی نشاط، پیشین، ۱۰۹.

۵. کاربرد تجاری اصول متن باز

چنان‌که در تبیین اصل ششم تعریف نرم‌افزار متن باز ذکر شد از جمله محاسن رویکرد متن باز ارائه لیسانس تجاری برای کسانی است که در زمینه نرم‌افزار و خدمات آن تجارت می‌کنند. اکنون ارکان و ساختار این لیسانس را بررسی می‌نماییم:^۱

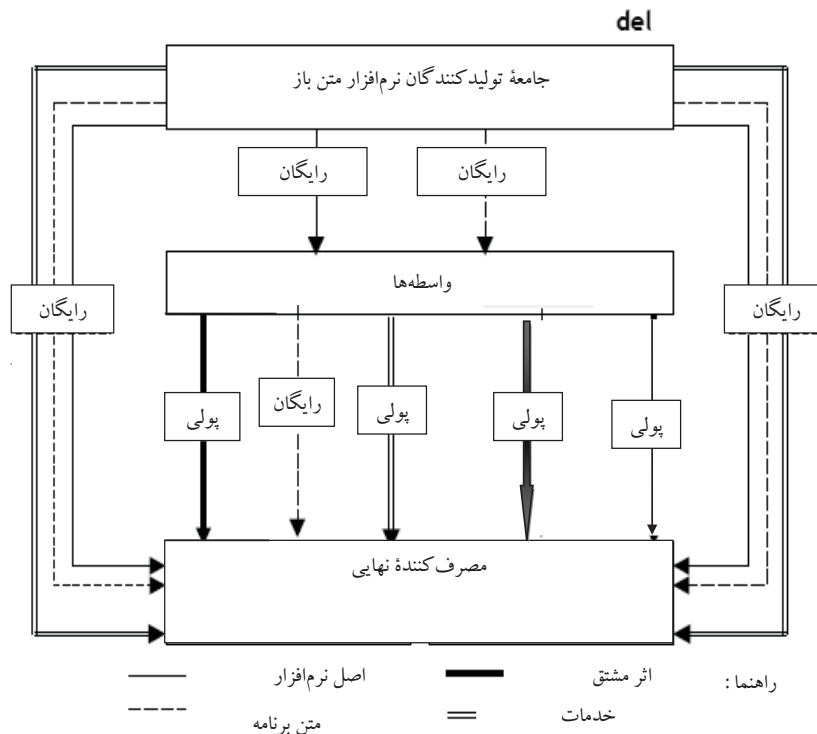
در این لیسانس، واسطه‌ها در قبال ارائه خدمات یا تولید آثار مشتق می‌توانند از مصرف‌کننده نهایی هزینه‌ای دریافت کنند. در این میان نکته حائز اهمیت وجود دارد که دسترسی به متن برنامه در هر حالتی رایگان است. این کاربرد تجاری برای سهولت فهم در قالب یک نقشه آمده است.

۱. "Producers of Open Source community": جامعه تولیدکنندگان اشخاصی هستند که برای اولین بار نرم‌افزار را با

اصول متن باز تولید می‌نمایند.

۲. واسطه‌ها اشخاصی هستند که نسخه اصلی را تولید نکردند، اما خدماتی در زمینه نرم‌افزار تولید شده ارائه داده یا محصولات مشتق شده از نرم‌افزار اصلی را به وجود می‌آورند.

۳. End user: مصرف‌کننده نهایی کسی است که از نرم‌افزار استفاده می‌کند چه آن را برای خودش نگاه دارد و چه به دیگری انتقال دهد.

۶. لیسانس‌های متن باز^۱

لیسانس عبارت است از دادن مجوز برای انجام کاری. لیسانس متن باز، مجوزی است که صاحب‌دارایی فکری به دیگری اجازه استفاده از اثرش را در چارچوب اصول متن باز و آزادی نرم‌افزارها^۲ می‌دهد.

باید بین لیسانس متن باز و لیسانس مالکانه تفکیک قائل شد. لیسانس مالکانه مجوزی است که صاحب اثر فکری با حفظ کنترل و تسلط نسبی بر حقوق مادی اثرش، اجازه استفاده از آن را به مجوز گیرنده می‌دهد. به طور مثال دارنده یک اثر فکری می‌تواند با محدود کردن حقوق مادی اثرش از قبیل حق توزیع، اصلاح، دسترسی به کد مبدأ نرم‌افزار و... اثرش را در قالب یک لیسانس مالکانه به دیگری منتقل کند. این لیسانس‌ها اصولاً اهداف مربوط به

1. Open Source Licenses

۲. Software Freedom: آزادی نرم‌افزار عبارت مبهمی است که بیشتر به اهداف نظام متن باز اطلاق می‌شود، به عبارتی اصول متن باز وسیله رسیدن به آزادی نرم‌افزار است. بنیاد نرم‌افزار آزاد Free Software Foundation آزادی نرم‌افزار را در چهار اصل به این صورت بیان می‌کند: ۱. آزادی استفاده از نرم‌افزار برای هر مقصودی؛ ۲. آزادی مطالعه و بررسی کارکرد نرم‌افزار و انطباق آن با نیازهای خود؛ ۳. آزادی انتشار نرم‌افزار؛ ۴. آزادی اصلاح و ارتقای نرم‌افزار و توزیع آثار اصلاح شده به عموم. Rosen, ۲۰۰۴, ۱-۲).

3. Rosen, 2004, 52.

آزادی نرم‌افزارها را تأمین نمی‌کنند. لیسانس‌های مبتنی بر نظام حق مؤلف لیسانس مالکانه محسوب می‌شوند.^۱

عبارت مالکانه اغلب با تجاری^۲ اشتباه می‌شود، اما لیسانس تجاری^۳ - لیسانسی که برای مقاصد تجاری استفاده می‌شود - می‌تواند متن باز یا مالکانه باشد.^۴

امروزه میلیون‌ها لیسانس نرم‌افزاری وجود دارد. در این میان نرم‌افزارهای پُر فروش معمولاً لیسانس‌های مشابهی دارند که به دلیل کاربرد زیاد، آنها را به لیسانس‌های نمونه^۵ تبدیل نموده است؛ بخشی از این لیسانس‌ها متن بازند. بنابر آمار رسمی سایت بنیاد متن باز تاکنون بیش از ۶۰ لیسانس نمونه^۶ متن باز در این بنیاد به ثبت رسیده است.

لیست کامل این نرم‌افزارها در سایت این بنیاد موجود است.^۷ در مورد لیسانس‌های متن باز تقسیم‌بندی‌های مختلفی ارائه شده است. در زیر بهترین تقسیم‌بندی از موارد مذکور مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۶. لیسانس دانشگاهی^۸

این نوع لیسانس را از آن نظر دانشگاهی نامیده‌اند که از سوی مؤسسات دانشگاهی و علمی برای انتشار نرم‌افزارهای ابداع شده در مراکز مذکور در بین عموم ایجاد شده و مورد استفاده قرار می‌گیرند. به موجب این لیسانس کاربر می‌تواند از نرم‌افزار برای هر مقصودی استفاده کند بدون اینکه متعهد باشد کد مبدأ آثار مشتق را منتشر کند. نخستین و یکی از پُرکاربردترین نمونه‌های لیسانس دانشگاهی لیسانس بی اس دی^۹ است.

۲-۶. لیسانس متقابل^{۱۰}

در این نوع لیسانس، لیسانس گیرنده اجازه استفاده از نرم‌افزار را برای هر مقصودی داراست، منوط بر آنکه آثار مشتق شده از نرم‌افزار تحت همان لیسانس نرم‌افزار اصلی منتشر شود. همچنین به موجب این لیسانس کد مبدأ آثار مشتق نیز باید منتشر گردد. لیسانس جی

1. http://www.softwarelicenses.org/p1_proprietary.php

2. Commercial

3. Commercial license

4. Ibid

5. Template license

6. <http://www.opensource.org/licenses/index.html>

7. Academic license

8. Berkeley Software Distribution(BSD).

این نوع لیسانس را نخستین بار دانشگاه کالیفرنیا ای آمریکا ایجاد و مورد استفاده قرار داد.

9. Reciprocal license

پی ال^۱ - که نخستین بار آن را ریچارد استالمن تدوین کرد، از نظر تاریخی نخستین لیسانس متقابل است.^۲

۳-۶. لیسانس استاندارد^۳

این لیسانس منطبق با استانداردهای صنعت نرم‌افزار پدید آمده است. در این نوع لیسانس‌ها هرگونه تغییر و تکامل در استانداردهای صنعتی باید در متن قرارداد لیسانس منعکس گردد.^۴

۷. مزایای حمایت از نرم‌افزار بر مبنای نظام نرم‌افزاری متن باز

حمایت از نرم‌افزارها بر مبنای نظام نرم‌افزاری متن باز دارای مزایایی چند است. این مزایا اصلاح نظام حقوق مالکیت فکری به عنوان نظام حمایتی اتخاذی برای حمایت از نرم‌افزارها تحت تأثیر اصول نظام متن باز را ضروری می‌سازد. در زیر به بررسی مزایای مذکور می‌پردازیم:

- افزایش خلاقیت و ابتکار:^۵ به طور کلی مبنای ارتقا و تکامل نرم‌افزار نیازهای مبتلابه استفاده‌کنندگان نرم‌افزارهاست، بنابراین با ارائه نرم‌افزار در قالب متن باز این قابلیت فراهم می‌آید که مجوز گیرنده کد مبدأ نرم‌افزار خود را در دسترس داشته و متناسب با نیاز خود نرم‌افزار را از طرف جامعه تولیدکنندگان نرم‌افزار متن باز در محیط اینترنت عیب‌یابی و به روز رسانی نماید. این چنین کاربران نرم‌افزار^۶ و همچنین جامعه متن باز^۷ به صورت داوطلبانه به مدد شرکت تجاری در امر تحقیق، توسعه و به روز رسانی نرم‌افزارها می‌آیند و این امر موجب سرعت بخشیدن تکامل در حوزه نرم‌افزار می‌شود.^{۸،۹}

- کاهش هزینه تولید به دلیل استفاده از نیروی کار ناشناخته:^{۱۰} این دلیل در افزایش

1. General Public License(GPL)

۲. باید گفت که لیسانس متقابل به بیان دیگر همان Copyleft است، پس می‌توان نتیجه گرفت که Copyleft نوعی لیسانس متن باز است. برای کسب اطلاعات بیشتر نک:

-Open Source Software Law, Rod Dixon,22-25http://www.softwarelicenses.org/p1_open_source_glossary_copyleft.php

3. Standard license

4. Rosen, 2004, 68 -71.

5. Building greater innovative capability.

6. Developer users

7. Producers of Open Source “community”

8. Andersen-Gott; Ghinea; Bygstad, 2012, 108.

9. Tapscott, D. & Williams, A. D. (2008). Wikinomics—How mass collaboration changes everything. USA: Portfolio, Member of Penguin Group.)

10. Cost reduction through opensourcing

مقبولیت این رویکرد مؤثرتر از دیگر عوامل به نظر می‌رسد. این مزیت، شرکت‌های زیادی از قبیل Hewlett-Packard, IBM, Sun Microsystems و ... را طی چند سال اخیر به سرمایه‌گذاری در زمینه نرم‌افزارهای متن باز ترغیب نموده است؛ زیرا با توجه به اینکه جامعه متن باز اغلب خریدار نرم‌افزار متن باز را از ارائه خدمات رایگان بهره‌مند می‌سازد، نتیجه شرکت‌های تجاری که از نرم‌افزارهای متن باز در محصولات خود استفاده می‌کنند، مجبور به صرف هزینه‌های هنگفت در بخش خدمات پس از فروش نیستند.^۱ خدماتی از قبیل آموزش، عیب‌یابی، پشتیبانی فنی، مشاوره و...^۲ به صورت رایگان یا با هزینه‌های بسیار پایین از طرف جامعه متن باز ارائه می‌شوند. همچنین کاربر راحت‌تر می‌تواند نرم‌افزار خود را متناسب با نیازش به روزرسانی کند. این کارکرد برای اولین بار موجب شد تعاملی نظام‌مند برای توسعه و تکامل نرم‌افزارها بین دو گروه فعالان تجاری و جامعه متن باز تحقق یابد که اهداف غیرتجاری دارند. این رویکرد تجاری در علم اقتصاد تحول عظیمی بیا کرده که با عنوان نیروی کار ناشناخته^۳ شهرت یافته است.^۴

پایین آمدن هزینه تولید، کاهش قیمت نهایی نرم‌افزارهای متن باز را به دنبال دارد. این قیمت در مقایسه با قیمت نرم‌افزارهای مشمول حمایت نظام کپی‌رایت کمتر است. بر مبنای بررسی‌های انجام شده در این زمینه، ارتباط مستقیمی بین استقبال خریداران با پایین‌تر بودن قیمت نرم‌افزارهای متن باز در مقایسه با نرم‌افزارهای مشمول حمایت نظام کپی‌رایت وجود دارد.^۵

– تسهیل فرایند انتقال تکنولوژی و گسترش آزادی اطلاعات: اصولی از قبیل آزادی دسترسی به کد مبدأ که دانش اولیه نرم‌افزار محسوب می‌شود، آزادی توزیع، اصلاح و ایجاد

1. L.Dahlander & M. G Magnusson. (2005). Relationships between open source software companies and communities: Observations from Nordic firms. *Research Policy*, 34(4), 481-493.
- R. T. Watson, D. Wynn, & Boudreau, M.-C. (2005). JBoss: The evolution of professional open source software. *MIS Quarterly Executive*, 4(3), 329-341.
2. B. Fitzgerald, (2006). The transformation of open source software. *MIS Quarterly*, 30(3), 587-598.
3. Unknown Workforce
D. Tapscott, & A. D. Williams, (2008). *Wikinomics-How mass collaboration changes everything*. USA: Portfolio, Member of Penguin Group.
- Cook, S. (2008). The contribution revolution-Letting volunteers build your business. *Harvard Business Review*, 86 (10), 60-69.
4. Andersen-Gott et al, 2012.
5. El-Kassas, 2005, 5

۶. همچنین برای تحقیق بیشتر در این موضوع نک:

Stephen Shankland and others, "How Linux saved Amazon millions," October 2001, <http://news.com.com/2100-1001-275155.html?legacy=cnet&tag=owv>
Lynn Haber "City saves with Linux ,thin clients", April, 2002 http://techupdate.zdnet.com/techupdate/stories/main_0,14179,2860180,00/html

آثار مشتق از نرم‌افزار، امکان انتقال فناوری و دانش به کار رفته در نرم‌افزار را بر مبنای آزاد دسترسی به اطلاعات - که یکی از حقوق بشری نسل اول (حقوق مدنی و سیاسی) است^۱ - را تأمین و تضمین می‌نماید.

- تقویت بازار رقابتی: نرم‌افزارهای متن باز از طریق الزامی ساختن توزیع متن برنامه به همراه نرم‌افزار و در نتیجه بهره‌مند ساختن دیگران از دانش مورد استفاده در نرم‌افزار دیگران را قادر می‌سازد تا با استفاده از متن برنامه نرم‌افزار و ارتقای آن، نرم‌افزارهای جدید پدیدآورده و به موازات پدیدآورنده نرم‌افزار اصلی به ایجاد و تولید نرم‌افزار بپردازند. این چنین بازار محصولات نرم‌افزاری از حالت انحصار به سمت وضعیت رقابت سوق می‌یابد. وجود عنصر رقابت در بازار محصولات نرم‌افزاری موجب کاهش قیمت محصولات نرم‌افزاری می‌گردد، همچنین این امر موجب ارتقای سطح و افزایش کیفیت محصولات نرم‌افزاری و در نهایت رشد و توسعه صنعت نرم‌افزاری می‌شود. به این ترتیب حقوق منافع استفاده‌کنندگان محصولات نرم‌افزاری و احاد افراد جامعه به خوبی تأمین می‌شود، زیرا آنها قادرند نیاز خود در زمینه نرم‌افزار را با حق انتخاب بالا و با قیمت و کیفیت مناسب تأمین کنند.

- به روز رسانی سریع نرم‌افزارهای متن باز: جریان سریع اصلاح و به روزرسانی نرم‌افزارهای متن باز از طرف جامعه تولیدکنندگان نرم‌افزار متن باز موجب شده اعتبار^۲ نرم‌افزارهای متن باز افزایش یابد که یکی از مهم‌ترین عوامل انتخاب کالا از سوی مصرف‌کنندگان نرم‌افزار است.

نتیجه‌گیری

نظام متن باز مبتنی بر ضروریات اقتصادی و علمی با هدف توسعه و تکامل آزادانه نرم‌افزارها پدید آمد. آزادی دسترسی به کد مبدأ، آزادی تکثیر و توزیع نرم‌افزار از اصول بنیادین این رویکرد محسوب می‌شود. اصول متن باز با مبانی و ساختار اولیه نظام حقوق مالکیت فکری مغایرت دارد. استقبال گسترده کاربران از نرم‌افزارهای متن باز و مدل تجاری

۱. ماده ۱۹ اعلامیه حقوق بشر و همچنین بند ۲ ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، آزادی اطلاعات را به عنوان یکی از حقوق آزادی بیان به رسمیت می‌شناسد. مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۶ و در قطعنامه شماره ۵۹(۱)۶۵ آزادی اطلاعات را به عنوان یک حق بنیادین بشری و اساس همه آزادی‌هایی می‌داند که ملل متحد خود را وقف آنها نموده است. برای دیدن متن اصلی نک:

<http://www.un.org/en/documents/udhr/http://treaties.un.org/untc/Pages/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>

و همچنین برای کسب اطلاعات بیشتر در زمینه آزادی اطلاعات نک: باقر انصاری، آزادی اطلاعات (تهران: نشر دادگستر، ۱۳۸۷).

2. Reliability

3. El-Kassas, 2005, 2- 4.

حاکم بر آنها موجب جذب سرمایه‌گذاری از طرف شرکت‌های تجاری در زمینه این نرم‌افزارها شد. لیسانس‌های متن باز که ماهیتی متمایز از لیسانس‌های مالکانه دارند، دارای انواع و نمونه‌های متعددی هستند. لیسانس دانشگاهی، لیسانس متقابل و لیسانس استاندارد از مهم‌ترین لیسانس‌های متن بازند. افزایش خلاقیت و ابتکار در صنعت نرم‌افزار، کاهش هزینه تولید به دلیل استفاده از نیروی کار ناشناخته، تسهیل فرایند انتقال تکنولوژی و گسترش آزادی اطلاعات، تقویت بازار رقابتی و به روزرسانی سریع از مزایای حمایت از نرم‌افزار در نظام متن باز هستند. وجود این مزایا اصلاح نظام حقوق مالکیت فکری به عنوان نظام‌حمایتی اتخاذی در مقررات داخلی کشورها و اسناد بین‌المللی برای حمایت از نرم‌افزارها تحت تأثیر نظام متن باز را ضروری می‌سازد.

منابع فارسی

۱. اسدزاده، سیمین. «نظام حقوقی نرم‌افزارهای متن باز در حقوق مالکیت فکری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده حقوق علامه طباطبایی، ۱۳۹۱.
۲. انصاری، باقر. آزادی اطلاعات. تهران: نشر دادگستر، ۱۳۸۷.
۳. انصاری، باقر. سازو کارهای حقوقی حمایت از تولید علم. تهران: سمت، ۱۳۸۷.
۴. حسنوی، رضا و داریوش فرسای. فرهنگ تشریحی کامپوتر میکروسافت. تهران: نشر دانشیار، چاپ هفتم، ۱۳۸۹.
۵. زرکلام، ستار. حقوق مالکیت ادبی و هنری. تهران: سمت، ۱۳۸۷.
۶. صابری، روح‌الله. قراردادهای لیسانس. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوق شهردانش، ۱۳۸۷.
۷. صادقی نشاط، امیر. حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای کامپیوتری. تهران: نشر میزان، چاپ دوم، ۱۳۸۹.
۸. صفری، محسن و شهاب مشهدیان. قرارداد بهره‌برداری از علامت تجاری. تهران: جنگل، ۱۳۸۹.
۹. میرحسینی، سیدحسن. حقوق اختراعات. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۷.

منابع لاتین

1. Andersen-Gotta, M ; Ghinea, G ; Bygstad, B ” , *Why do commercial companies contribute to open source software?* “, *International Journal of Information Management* 32 (2012) 106– 117, © 2011 Elsevier Ltd, (2011), p106-117.
2. Denson, W .D. “ *THE SOURCE CODE ESCROW: A WORTHWHILE OR WORTHLESS INVESTMENT?* ”, 2002-2003, <http://heinonline.org>. , (2002-2003), 1-16.
3. Dixon, R, *Open Source Software Law*, ARTECH HOUSE, INC. (2004).
4. EINHORN. MICHAEL A ” . *OpenSource and Innovative Copyright*

- , "HeinOnline 22 -- IPL News.30,(2003-2004) ,
- 5.El-Kassas,s “.On the Merits of the Open Source Model, ” Department of Computer Science,The American University in Cairo.1-10 ,(2005) ,
  6. Feller J ;Fitzgerald B.;Hissam Scott A ;LakhaniKarim R ,*Perspectives on Free and Open Source Software*,The MIT Press 2005 © ,Massachusetts Institute of Technology.2005 ,
  - 7.Mandrusiak .L .*BALANCING OPEN SOURCE PARADIGMS AND TRADITIONAL INTELLECTUAL PROPERTY MODELS TO OPTIMIZE INNOVATION*, Hein Online, (2010-2011), 303.
  8. Mann ,Ronald J” .*COMMERCIALIZING OPEN SOURCE SOFTWARE: DO PROPERTY RIGHTS STILL MATTER ,* ” ?Harvard Journal of Law& Technology Volume ,USA.1-47 ,(2006) , .
  9. Pearson ,H .E.” *OPEN SOURCE LICENCES, OPEN SOURCE — THE DEATH OF PROPRIETARY SYSTEMS?*” Computer Law & Security Report, Elsevier Science Ltd, Vol. 16 no. 3. (2000), 151-156.
  10. Pianon.A. “*TRADE SECRET VS. OPEN SOURCE: AND THE WINNER IS ...* ”, Erasmus Law and Economics Review 1 , (2004), 47-75.
  - 11.Rosen, L., *Open Source Licensing*, Software Freedom and Intellectual Property Law, Published by Prentice Hall Professional Technical Reference, 2004.
  12. Shampton, W.,*Open Source Licensing Models*, The Implications of Using Open Source in the Enterprise, November 2009.
  13. Story, A., *Intellectual Property and Computer Software*, Lecturer in Intellectual Property Law, University of Kent, United Kingdom/Copyright © ICTSD and UNCTAD, 2004.
  - 14.Välimäki, M., *A Practical Approach to the Problem of Open Source and Software Patents*, LL.M., University Lecturer, Helsinki University of Technology, 2004.
  - 15.Von Krogh, G., von Hippel, E.“*Special issue on open source software development* “, Institute of Management, University of St. Gallen, Dufourstrasse 48, St. Gallen CH-9010, Switzerlandb Sloan School of Management, MIT,50 Memorial Drive, Cambridge, MA 02139, USA, (2003),150-155.
  16. WIPO,*INTELLECTUAL PROPERTY ON THE INTERNET: A SURVEY OF ISSUES* <http://ecommerce.wipo.int>, (2002).
  - 17.Yildirim,N; Ansal, H, “*Fore sighting FLOSS(free/libre/open source software)from a developing country perspective* “: The case of Turkey, & 2011 Elsevier Ltd. All rights reserved. Technovation 31 (2011), (2011), 666–678.

پایگاه‌های داده:

1. http://eu.conecta.it/paper/Perceived_disadvantages_ope.html, last visit 2013/07/01
2. http://www.softwarelicenses.org/p1_proprietary.php, last visit 2013
3. <http://treaties.un.org/untc/Pages/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>
4. <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html> last visit 2013
5. <http://timjimnetworktech.wikidot.com/advantages-disadvantages-of-open-source> last visit 2013
6. <http://blog.ecomsolutions.net/2007/12/18/disadvantages-of-open-source-software/> last visit 2013/07/05
7. www.opensource.org, last visit 2013
8. <http://opensource.org/faq#copyleft> last visit 2014/01/09
9. <http://www.maketecheasier.com/open-source-vs-proprietary-license/> last visit 2014/01/09
10. http://eu.conecta.it/paper/Perceived_disadvantages_ope.html
11. http://www.softwarelicenses.org/p1_proprietary.php
12. <http://treaties.un.org/untc/Pages/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>
13. <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>
14. <http://timjimnetworktech.wikidot.com/advantages-disadvantages-of-open-source>
15. <http://blog.ecomsolutions.net/2007/12/18/disadvantages-of-open-source-software/>

Open source software system

Sayyed Mohsen Tolou

JafarNezamolmolki

Abstract:

The open source system is an approach towards free development and expansion of softwares. By the end of 1990s, in reaction to creation of monopoly in software production by the intellectual property system, this approach came into existence. Free transfer of source code along with its software and the possibility of free reproduction, distribution, modification and redistribution of the modified version are among the basic principles of this approach. The ten principles of open source system are in contrast with the principles governing intellectual property system.

Academic licenses, reciprocal and standard, are the most widely used open source licenses. Another principle is the option of software commercial exploitation by way of open source licenses. According to the advantages of open source system in protecting softwares, it is required some modifications in intellectual property principles affected by open source roles.

Keywords:

Open source, intellectual property, systems, source code, license

JEL classification: K39, L86, O34

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XIV, No. 1

2015-1

- **Tension between Zonal and Global management in prevention and repression of criminal acts in sea**
Djamchid Momtaz - Massoud Alizadeh - Shahram Zarneshan
- **Legal system governed on succeed obligation for merging Trade Companies**
Bahram Hasanzadeh
- **Allocati on of legislative jurisdiction of Parliament in the constitutional order of Iran**
Javad Taghizadeh - Fatemeh Samieyan
- **A Comparative Study of Iran's Criminal Legislative Policy With UNCAC in the field of Financial Anti-corruption and its Evolutions**
Mohammad Bagheri Komar Olia
- **Open source software system**
Seyed Mohsen Tolou - Jafar Nezamolmolli
- **The legitimacy of using force against Pirates off the coast of Somalia**
Zakieh Taghizadeh
- **The procedure in extradition law with insist on Julian Assange's cases**
FaridAzadbakht - Mehdi TavanaeManesh
- **Structure and Efficiency of African Court on Human and People's Rights**
Seyed Yaser Ziaee -Sadegh Jafarzadeh Darabi
- **Bright Law in the Black Sea: Flexibility and Predictability of Maritime Delimitations Criteria in the ICJ's Decision on Romania/Ukraine (2009)**
Jamshid Mazaheri
- **A comprehensive legal challenge: Italy versus ICJ**
Faraz shahlaei

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study